

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 1

BEOGRAD, 4. JANUAR 1940. GOD.

GODINA XIII

Sadržaj:

Srpsko-češka fabrika šećera i rafinerija a. d. u Čupriji

SRPSKO-ČEŠKA FABRIKA ŠEĆERA I RAFINERIJA A. D. U ČUPRIJI

Prinos šećerne repe u prošloj godini nije bio zadovoljavajući, a naročito ne u kvalitativnom pogledu i stoga je procenat iskorišćavanja bio manji nego u prethodnoj godini. Šećerne fabrike su prošle godine kontrahirale dovoljno površine, a to je jedina sreća, jer da toga nije bilo, zemlja bi ostala bez dovoljno šećera. Proizvodnja od 12.000 vagona bila je dovoljna za domaću potrebu, ali rezerve nije ostalo. Srpsko-češka fabrika šećera u Čupriji je pored fabrike na Čukarici jedina fabrika šećera na području predratne Srbije. Ako se ima u vidu da se fabrika šećera na Čukarici delom oslanja na krafjeve preko Save onda je zaista fabrika u Čupriji jedina koja isključivo prerađuje repu srbijanskih seljaka. To inače ne bi bila neka važna činjenica, koja bi zaslužila da bude naročito istaknuta. No kada je kod nas oskudica šećera, naše fabrike su požurile da brže bolje zaključe ugovore u setvi. Po podacima koji su objavljeni u završnim računima fabrike u Čupriji mi smo skloni da verujemo, da je ona u tom pogledu postigla najbolje rezultate. Svakako ako je tačna cifra o ukupnoj proizvodnji od okruglo 12.000 vagona šećera onda je Čuprija sa njenih 1.263 vagona proizvela okruglo 10% celokupne količine šećera. U ranijim godinama Čuprija je učestvovala sa jedva 9% u celokupnoj proizvodnji. To dozvoljava vrlo povoljne zaključke ne samo o poslovanju fabrike već i po razvitak poljoprivrede u predratnoj Srbiji, koja postaje sve intenzivnija.

Donji podaci najrečitije govore o tome.

Godina	Trajanje kampanje	Preradena repa	Izrađeno šećera u kvintalima	melase	rezanaca
1933/34	18 dana	223.000	33.623	8.950	6.282
1934/35	9 »	117.000	13.700	4.700	3.500
1935/36	65 »	785.340	117.049	58.898	29.110
1936/37	41 »	551.900	72.216	22.350	19.791
1937/38	32 »	414.500	46.314	15.663	13.042
1938/39	42 »	514.000	70.619	23.842	18.830
1939/40	76 »	1.013.600	126.286	49.829	35.700

U prošloj poslovnoj godini fabrika u Čupriji imala je u svakom pogledu rekordnu kampanju. Količina preradene šećerne repe, koja je iznosila okruglo 1.000.000 tona prelazila je za okruglo 25% najpovoljniju kampanju u 1935—36 poslovnoj godini. Količina izrađenog šećera nije u toj srazmeri porasla iz razloga što je procenat šećera u repi bio naročito slab. U proizvodnji melase prošla godina sa 49.829 m. c. čak je izostala iza 1935—36 g., a produkcija suvih rezanaca, sa 35.700 m. c., samo je neznatno premašila tu godinu. Ali prema

svima ostalim godinama zabeležen je znatan porast od prosečno više nego 100% naročito u pogledu količine preradene repe. Rekord je postignut i u površini pod repom, koja je iznosila 6.213 ha prema 3.570 ha u prethodnoj poslovnoj god.

Situacija na tržištu bila je vrlo povoljna za proizvođače šećera. Tražnja je bila vrlo živa, tako da su lako rasprodale proizvedene količine. Prodaja šećera iznosila je 1.045 vagona prema 815 vagona u prethodnoj poslovnoj godini.

Završni računi Srpsko-češke fabrike šećera a. d. Čuprija za poslednje četiri godine ovako izgledaju. Poslovna godina završava se 30 juna svake godine.

Račun izravnjanja

Aktiva

	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40
	u hiljadama dinara			
Mašine, zgrade itd.	54.195	54.350	54.840	55.041
Inventar	1.852	1.821	2.019	1.955
Roba	21.431	6.206	2.095	8.247
Materijal	3.281	3.958	6.952	8.745
Hartije od vrednosti	2.000	2.000	8	768
Gotovina	110	123	96	128
Dužnici	15.570	17.705	18.506	18.525
Prelazne stavke	2.334	4.626	232	454

Pasiva

Glavnica	30.000	30.000	30.000	30.000
Rezervni fond	854	993	1.019	1.235
Valorizacioni fond	8.768	8.768	8.768	8.768
Fond amortizacije	11.862	14.183	18.018	22.663
Fond za kursne razlike	—	—	—	1.727
Specijalni rezervni fond	—	—	—	1.400
Oporezovana rezerva	—	—	—	335
Poverioci	47.811	35.005	24.289	25.016
Dobitak	1.481	1.901	2.294	2.792
Zbir bilansa	100.782	90.790	84.388	93.937

Račun gubitka i dobitka

Gubitak

Troškovi proizvodnje	30.100	22.393	28.509	53.125
Kamata	4.004	1.545	1.386	1.873
Porezi i prirezi	905	1.370	724	2.018
Amortizacija	2.315	2.396	3.835	4.645

Otpis nenapl. potraž.	9	—	600	982
Spec. rezerva	—	—	—	1.400
Dobitak	1.481	1.901	2.294	2.792

Dobitak				
Prenos	204	181	125	30
Šećer i ostalo	38.810	29.418	37.223	64.853
Od efekata	—	—	—	24
Napl. otp. potr.	3	6	—	3
Zbir	39.617	29.605	37.348	66.835

Ogroman porast proizvodnje nije toliko ostavio traga u računu izravnjanja, koliko u računu gubitka i dobitka. Bolja godina u pasivi bilansa odmah se opaža, pošto su ostvarene nove rezerve, tako za kursnu razliku od 1.7 mil. din. i specijalni rezervni fond od 1.4 mil., kao i oporezovana rezerva od 335.000 din. Oblasni savez reparskih zadruga u Smederevu vodi protiv fabrike spor od 1.8 mil. din. I ako on još nije konačno rešen a izgledi za fabriku nisu nepovoljni uprava je predložila da se rezervišu 1.4 mil. din. za svaki slučaj. U najvećoj meri u pasivi porastao je fond amortizacije za 4.6 mil. na 22.6 mil. din. Glavnica sa 30 mil. din. i ostali fondovi ostali su nepromenjeni. Celu ogromnu kampanju, dosada najveću, društvo je svršilo ne upotrebivši kredite koliko u slabijim kampanjama u 1936 i 1937. Prema 1936—39 godini poverioci su porasli neznatno, sa 24 mil. na 25 mil. din. Odnos između sopstvenih i tuđih sredstava je i dalje povoljan, u poslednjoj godini još nešto povoljniji nego što je bio u ranijim, zbog obrazovanja novih fondova i jače dotacije amortizacionom fondu. U minuloj poslovnoj godini popravio se dalji odnos između sopstvenih sredstava i investicija. Vrednost ovih iznosila je 55 mil. din. prema 54,8 mil. din. u 1938/39 g. i 54,4 mil. u 1937/38 g. Kao što se vidi vrednost investicija samo je malo porasla. To je s obzirom na jaku konjunkturu dokaz, da su one još u odličnom stanju i da su sposobne da izdrže i najveći stepen iskorišćavanja. U prošlogodišnjoj analizi izrazili smo mišljenje, da je fabrika u zaostatku sa amortizacijom. Iskustvo pokazuje da su investicije još u odličnom stanju, ali da su s obzirom na veliki stepen iskorišćavanja, potrebni veliki otpis. Svakako da su otpisi za vreme slabijih godina bili manji nego što su trebali da budu. Ali u to vreme investicije nisu ni iskorišćavane u velikoj meri. Vrlo je verovatno da će potreba za što većim otpisima paralelno da raste sa porastom proizvodnje. U aktivni imamo još tri važne pozicije »dužnike«, »materijal« i »roba«. Dužnici su, sa 18,5 mil. din., nepromenjeni prema prethodnoj godini, ali veći nego u 1936/37, kada su iznosili 17,7 mil. i 1935/36 sa 15,6 mil. din. Oni nisu porasli u srazmeri sa poslovanjem, što je verovatno u vezi sa odličnim likviditetom seljaka. Zahvaljujući poslovnom uspehu uprava je mogla da rasčisti pitanje starih nesigurnih dužnika otpisom od okruglo 1 mil. din. Tu se radi o velikom broju većim delom sitnih potraživanja od zemljoradnika, čija je nenaplativost već utvrđena. Zaliha materijala je sa 8,7 mil. din. veća, nego što je bila u prethodnoj godini, kada je iznosila 7 mil. din., a naročito u jakoj meri porasla je zaliha robe sa 2 mil. na 8 mil. din. To je prirodna posledica znatno veće proizvodnje.

Krajem 1939/40 poslovne godine na investicije je otpadalo 62% cele aktive, daljih 20% na dužnike i po 8% na robu i materijal. Ostale pozicije nisu značajne. Hartije od vrednosti iznosile su 768.000 din., prema 8.000 din. gotovina 128.000 prema 96.000 i prelazne stavke 454.000 prema 232.000 din.

U sledećoj tabeli upoređeni su podaci o prihodima od proizvodnje i o konačnom rezultatu poslovanja za poslednjih trinaest godina (u mil. din.):

Godina	Bruto prihod	Amortizac.	Čist dob.	Gubitak
1927/28	65.70	2.93	5.38	—
1928/29	75.19	2.44	3.84	—
1929/30	63.05	2.80	—	0.12
1930/31	55.40	2.35	0.12	—
1931/32	46.90	2.28	—	0.20
1932/33	35.40	0.16	—	1.35
1933/34	17.50	0.15	—	5.43
1934/35	8.53	2.31	—	12.50
1935/36	44.02	2.29	0.20	—
1936/37	38.81	2.31	1.27	—
1937/38	29.42	2.40	1.72	—
1938/39	37.22	3.83	2.17	—
1939/40	64.85	4.64	2.79	—

Za poslednjih jedanaest godina dobitak na fabricaciji ni u jednoj godini nije bio veći nego u poslednjoj, sa 64,85 mil. din. prema 37,2 mil. u 1938 g. No čist dobitak nije u istoj meri porastao, pošto su se povećali troškovi — delom zbog predestrožne poslovne politike uprave koja je vrlo bojažljivo stvarala rezerve i povećala otpise, a drugim delom zbog povećanja poreza koji su se utrostručili sa 700.000 na 2 mil. din. Povećanje poreza donekle se može objasniti porastom proizvodnje, a naročito prodaje. Ali dobitak koji je najvažniji sa poreske tačke gledišta, nije se povećao u takvoj meri da bi mogao da opravda taj ogroman skok poreze. Već smo pomenuli, da je procenat šećera bio manji nego u prethodnoj godini, što je takođe nepovoljno uticalo na proizvodne troškove. Uz to su skočile nadnice kao i cene pogonskog materijala. Ali i uprkos svemu tome uprava je bez velikog obzira na trenutni interes akcionara povećala otpise, koji su sa 4,6 mil. din., i ako se tome doda otpis sumnjivih potraživanja 5,6 mil. din. najveći otkako postoji fabrika. Svakako je u prvoj poslovnoj godini, koja je posle dugog niza godina stagnacije opet bila povoljna, opravdano, pa čak i potrebno da se povećaju otpisi.

Dobitak od 2,8 mil. je nešto veći nego u prethodnoj godini, kada je iznosio 2,2 mil. din., te je za dividendu određeno 7% za 1% više nego u prethodnoj godini. Prenos dobitka sa 30.000 din. ostao je na nivou prethodne godine.

Pretnednik upravnog odbora je g. Mihailo L. Đurić, a članovi su: Adolf Minh, Bogosav Kučera, dr. Lesić, dr. A. Šaner, Franja Navratil, dr. Franja Brubec, Antun Mostahinić i inž. Franja Zajić. U nadzornom odboru nalaze se g.g.: Vaclav Vittek, Bogosav Tonuk, Bogosav Boukal i Dušan Ristić.

Читајте наше Анализе биланса